

УДК 336.7

DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-5-6-318-319-58-68>

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВИХ РИНКІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ

Ковалюк А. О., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри банківського і страхового бізнесу, Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна
e-mail: andriy.kovalyuk@lnu.edu.ua
ORCID ID:0009-0002-5284-2624

Улич О. М., аспірантка 4 курсу кафедри «Облік і аудит», Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна
e-mail: o.uluch@gmail.com
ORCID ID:0009-0000-8935-0506

***Анотація.** Метою статті є дослідження зарубіжного досвіду функціонування фондових ринків та їх впливу на економіку, оскільки в умовах глобалізації та інтеграційних процесів держав світу це є актуальним. Для досягнення поставленої мети використано методи порівняння, індукції та аналізу. Досліджено досвід становлення та функціонування двох найбільших фондових ринків світу у 2023 році за їх ринковою капіталізацією – New York Stock Exchange, NASDAQ Stock Exchange – та проаналізовано повну картину їх впливу на економіку. Практична значимість дослідження полягає у наданні короткого ключового підсумку особливостей функціонування ТОП-2 найбільших бірж світу та підсумків їх впливу на економіку країн. **Ключові слова:** фондовий ринок, біржа, лістинг, акції, капіталізація, брокери, індекси, економіка, річні збори, первинне розміщення акцій.*

FOREIGN EXPERIENCE OF THE FUNCTIONING OF STOCK MARKETS AND THEIR IMPACT ON THE ECONOMY

Andriy O. Kovalyuk, PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of Banking and Insurance Business Department, Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine
e-mail: andriy.kovalyuk@lnu.edu.ua
ORCID ID:0009-0002-5284-2624

Oksana M. Ulych, 4th-year graduate student of the Department of Accounting and Auditing, Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine
e-mail: o.uluch@gmail.com
ORCID ID:0009-0000-8935-0506

***Abstract.** The objective of this article is to explore the international experience of stock market functioning and its impact on the economy, as this is relevant in the context of globalization and integration processes among the world's nations. To achieve this objective, comparative, inductive, and analytical methods have been employed. The formation and operation experience of the top two largest stock markets in the world in 2023, based on their market capitalization, namely the New York Stock Exchange, NASDAQ Stock Exchange have been examined, and their comprehensive impact on the economy has been analyzed. The practical significance of the study lies in providing a brief key summary of the functioning features of the top two largest exchanges in the world and the conclusions drawn regarding their impact on the economies of countries. The largest stock markets play a crucial role in facilitating capital attraction, fostering the development and expansion of enterprises and companies, and creating new job opportunities. The effective functioning of these markets is vital to ensuring easy access to financial resources and attracting investments both domestically and internationally. It is precisely due to their liquidity and transparency that companies can initiate offerings of stocks, bonds, derivatives, which contributes to the development of new projects and innovations. However, it is important to consider that disturbances in the stock markets can have a serious impact on the economies of countries, especially when it comes to global crises or recessions. Excessive volatility and large fluctuations in asset values can lead to financial instability and loss of investor confidence.*

***Key words:** stock market, exchange, listing, shares, capitalization, brokers, indices, economy, annual fees, initial public offering (IPO).*

JEL Classification: G100.

Постановка проблеми. Сучасний світ – це згромадження глобальних і локальних кризових явищ, процесів, швидкого науково-технічного прогресу (зокрема активного розповсюдження та застосування штучного інтелекту), війн, політичних конфліктів,

соціальних проблем, різноманітних природних явищ, пандемій та ін. Усе це впливає на економіку кожної держави. В основі стабільної ринкової економіки будь-якої країни ключову роль відіграє фондовий ринок, зокрема його успішне функціонування. Фондовий ринок сприяє зростанню національного багатства, стрімкому розвитку краю за рахунок залучення інвестицій та перерозподілу капіталів. Кожен фондовий ринок має свої особливості та історію розвитку. В умовах співпраці та взаємозалежності більшості держав світу, актуальним є питання дослідження зарубіжного досвіду функціонування фондових ринків та їх впливу на економіку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання функціонування фондових ринків іноземних країн було досліджено та висвітлено у працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Зокрема цій проблемі присвятили свої праці такі науковці, як: С. В. Пятенко, А. Шварта, М. Назарчук, О. Мозговий, Ф. Джонсон, П. Венна та ін. Історію становлення фондових ринків, їх проблем було проаналізовано такими вченими, як В. Корнеєв, В. Гниляк, С. Еш, А. Грищенко, С. Хоружий, К. Калинець, Б. Бітюк. Питаннями розвитку фондового ринку займаються такі вчені, як Я. Міркін, І. О. Лютий, Ф. Алєн, Я. В. Зінченко, А. Бут, І. О. Школьник, М. Квінтін та ін. Аналіз сучасного стану фондової біржі та визначення перспектив розвитку фондового ринку у світі здійснено такими вченими як Н. Левус, В. Клименко, С. Захарін, В. Улинець-Ходаківська та ін.

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на це, нині немає повної картини взаємозв'язку функціонування фондових ринків та їх впливу на економіку провідних країн світу. За результатами 2022 року, світові фондові ринки втратили \$14 трлн. [1]. Одним з ключових факторів цих результатів стала повномасштабна війна росії проти України, зокрема її згубний вплив на світову економіку. Війна виявила наявні проблеми, які всі країни здебільшого ігнорували – це залежність багатьох держав від російських джерел енергії, газу, нафти. Введення санкцій та заборона імпорту з росії значною мірою вплинули на зростання цін на товарних ринках та прискорили інфляцію у всіх країнах світу. Також невтішні новини у банківських секторах економічно-розвинених держав. У 2023 р. спостерігалася банківська криза у США та в Європі. Зокрема, банкрутство одного з найбільших банків Америки – First Republic Bank, який був викуплений банківським холдингом – JPMorgan Chase&Co за даними Bloomberg 1 травня 2023 року [2]. За 5 місяців 2023 р. це 4-й великий банк у якого почались проблеми після банкрутства банків Silicon Valley Bank, Signature Bank and Silvergate Bank. Тому поточні події, які виникають у світі та позначаються певною мірою на добробуті багатьох держав, є джерелом комплексного дослідження досвіду зарубіжного функціонування фондових ринків та їх впливу на економіку.

Мета дослідження. Метою статті є дослідження зарубіжного досвіду функціонування фондових ринків та повної картини взаємозв'язку їх діяльності з економікою держави.

Основний матеріал. Фондовий ринок – це серце економіки. Це можна побачити на прикладі основних провідних та розвинених держав світу – США, Китаю, Японії, Великобританії, Німеччини, Швейцарії. Зарубіжний досвід функціонування фондових ринків цих країн демонструє, що ці ринки можуть бути дуже ефективними та допомагати у забезпеченні стабільності та економічного зростання.

Фондовий ринок або ринок цінних паперів – це сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів) [3]. До цінних паперів належать акції, облігації, векселі, ощадні та депозитні сертифікати банків, фондові варанти, сертифікати фондів операцій з нерухомістю, кредитні ноти, депозитарні розписки та ін. Але не всі види цінних паперів торгуються на фондовому ринку. На фондовому ринку України в обігу перебувають акції, державні та муніципальні облігації внутрішньої позики, облігації підприємницьких структур, казначейські зобов'язання, ощадні сертифікати, державні та компенсаційні сертифікати, житлові чеки, інвестиційні сертифікати, облігації зовнішньої позики. Досліджуючи світовий фондовий ринок, до фінансових інструментів (простими словами це будь-які активи, які містить капітал і якими можна торгувати на ринку), які найбільш котируються, є акції, облігації, похідні інструменти та пайові фонди. Під похідними інструментами розуміють контракти між двома сторонами, вартість/ціна яких визначається базовими активами. Вони передбачають купівлю або продаж товарів на певну дату за певним курсом. Часто похідні інструменти називають опціонними та ф'ючерсними акціями. Пайові фонди – це фінансові механізми, які об'єднують активи акціонерів для інвестування у цінні папери такі як акції, облігації, інструменти грошового ринку та інші активи. Пайовими фондами керують

професійні менеджери, які розподіляють активи фондів та намагаються отримати приріст капіталів або доходів для інвесторів фонду. Оскільки багато різних інвесторів інвестують у різні акції, ризик набагато нижчий, ніж торгівля акціями. Такі пайові фонди є популярними інструментами індійського фондового ринку. Закон України про цінні папери ототожнює ці два поняття – фондовий ринок та ринок цінних паперів. Відповідно до законодавства та теорії права в Україні тільки два види деривативів вважаються похідними цінними паперами – це ф’ючерсні контракти та опціони. Однак дуже часто в науковій літературі всі деривативи називають похідними цінними паперами. Тому, підсумовуючи сказане, слід зазначити, що, на нашу думку, правильним та точнішим визначенням фондового ринку України буде таке: фондовий ринок – це сукупність учасників та правовідносин між ними на ринку щодо розміщення, обігу та обліку певних цінних паперів (серед яких найбільш поширеними є акції, облигації, сертифікати) та ф’ючерсних і опціонних контрактів. Світовий фондовий ринок – це сукупність покупців та продавців, які представляють права власності щодо підприємств на ринку, які включають акції, облигації, похідні інструменти та пайові фонди.

Загалом, іншими словами, фондовий ринок – це місце, де компанії можуть продавати свої акції, облигації інвесторам, які шукають, куди вкласти кошти. Ринок цінних паперів буває двох типів: первинним (компанія продає акції, які випускаються вперше і раніше вони не були в обігу) та вторинним (акції компаній купують, перепродують, вони завжди знаходяться в обороті). Організований фондовий ринок представлений фондовою біржею. Фондовий ринок є абстрактним поняттям, яке означає сукупність дій та механізмів, що роблять можливою торгівлю цінними паперами (акції, облигації, сертифікати, векселі тощо). А фондова біржа є невід’ємною складовою фондового ринку, оскільки це організація, яка надає можливість здійснення торгових операцій та зустрічі продавців та покупців цінних паперів.

ТОП 10 фондових бірж у світі 2023 року є: Нью-Йоркська (New York Stock Exchange), Біржа NASDAQ (NASDAQ Stock Exchange), Шанхайська (Shanghai Stock Exchange), Біржа Euronext (EURONEXT Stock Exchange), Токійська (Japan Stock Exchange), Шеньчженьська (Shenzhen Stock Exchange), Біржа Hong Kong (Hong Kong Stock Exchange), Лондонська (London Stock Exchange), Національна (National Stock Exchange), Торонто (Toronto Stock Exchange, див. рис.1, [4]).

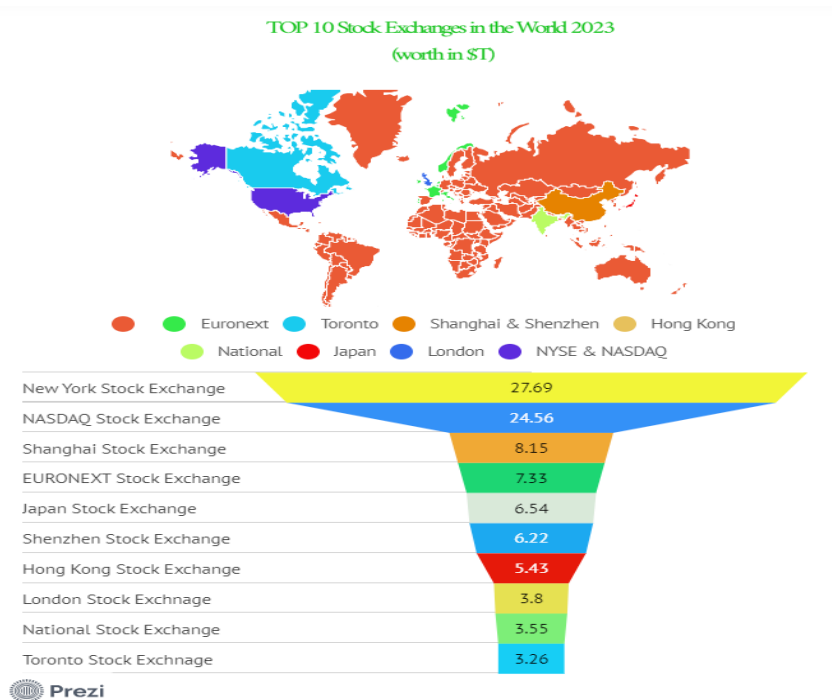

Рис.1.ТОП 10* фондових бірж у світі 2023 року в трільйонах доларів

Джерело: *складено авторами на основі даних Edidwar порталу [4]

Найбільшими біржами у 2023 році за річною капіталізацією є Нью-Йоркська (27.69 трлн. дол.) та NASDAQ (24.56 трлн. дол.). Розглянемо детальніше

історію функціонування та вплив на економіку країни цих ключових фондових бірж.

New York Stock Exchange (NYSE). До появи Нью-Йоркської фондової біржі брокери міста здійснювали угоди у кафе. Історія виникнення цієї біржі сягає 1792 р. [5], Перший банк США та уряд випускали безліч військових облігацій для поповнення державної скарбниці. 24 маклери, які забезпечували воєнізовані формування продуктами харчування і здійснювали купівлю державних облігацій, підписали Буттонвудську угоду 17 травня 1792 р. Назва договору походить від платана, під яким він був підписаний та містив тільки два пункти – торгівлю один з одним і введення податку в 0.25% з операцій. Місцем проведення регулярних зустрічей стала кав'ярня під платаном Tontine Coffee House на Уолл-стріт з 1793 р. Ця Асоціація (Buttonwood Agreement) стала першою американською квазі-біржею, попередницею Нью-Йоркської фондової біржі. Протягом наступних 25 років біржа мала бартерний характер. Паралельно розвивалася біржа у Філадельфії. У 1817 р. було здійснено дружній візит гінців з Нью-Йорка і було прийнято два рішення – допуск до торгів спекулянтів та перенесення торгівлі цінних паперів з кафе на біржу.

У 1840 р. німецький винахідник Семюел Морзе запатентував телеграф у Нью-Йорку. Помітивши цей цікавий винахід, Нью-Йоркська біржа запровадила його у своїй діяльності, що забезпечило випередження технічно Філадельфії. Кількість гравців зростала, обсяг торгів цінними паперами, золотом, товарів досягала величезних масштабів. Активно біржа розвивалась до початку Громадянської війни. NYSE змінювала своє місце розташування кілька разів. Остаточно біржа влаштувала своє поточне місце розташування у 1865 р. Перший тікер цінного паперу був впроваджений у 1867 р. Вагомий поштовх до розвитку біржа отримала у 1878 р. Це зумовлено установкою телефонів, які надавали інвесторам прямий доступ до брокерів на біржі.

У 1896 р. був створений фондовий індекс Dow Jones. У 1934 р. майданчик був зареєстрований в якості Національної біржі цінних паперів. У 1965 р. вводить свій індекс NYSE Composite Index (NYA). У 2006 р. біржа об'єдналася з Archipelago Holdings, формуючи NYSE Group, Inc. Протягом наступних 10 років, були різні поглинання, приєднання. Але у 2012 р. NYSE відокремилася від Euronext та на цей час залишається найбільшою у світі біржею за ринковим оборотом. Такою NYSE є відома під назвами – Big Board («Велика Рада») та Велике табло. Сучасна Нью-Йоркська біржа працює онлайн.

В операційному залі NYSE є численні невеликі кіоски, за кожним з яких закріплені певні акції. У цих кіосках фахівець («аукціонер») проводить двосторонній аукціон між покупцями та продавцями, формуючи ринок для своїх акцій. Кожного емітента акцій представляє тільки один фахівець. Засобами контролю є використання аудіоприслуховуючих пристроїв, відеоспостереження, а також проведення перевірок прозорості торгів. Сигналом початку та закінчення торгів є дзвін з 1903 р. Незважаючи на те, що торги припиняються комп'ютерною системою, дзвін проб'є завжди.

Технологічний прогрес NYSE виявився неоціненним під час пандемії COVID-19. 23 березня 2020 року вперше у своїй історії NYSE працювала без торгового майданчика після закриття та переходу на повну електронну торгівлю через COVID-19. У той час як електронні торги залишалися безперебійними, дані показали, що робота з Торговим майданчиком забезпечує інвесторам найвищий рівень якості ринку [6].

Сучасна NYSE пропонує подвійну структуру ринку, яка поєднує доступ до Agca та American Options через єдину інтегровану технологічну платформу. NYSE Pillar – це торгова платформа, яка дозволить компаніям-учасникам підключатися до всіх ринків акцій та опціонів NYSE за допомогою стандартного протоколу. Головною умовою діяльності біржі є абсолютна прозорість. Всі бачать всіх. Захищеність гарантує високий ступінь контролю, встановлений над NYSE. Також забезпечується обов'язкове страхування рахунків, відкритих трейдерами. NYSE пишається високим рівнем інформатизації та мобільності. Операції можуть здійснюватися за рекордно короткі терміни в частки мілісекунд завдяки швидким торговим терміналам. Для старту продаж та купівлі акцій на NYSE іноземним інвесторам потрібно тільки знайти брокерську компанію, яка сертифікована для торгівлі з біржею. Далі вони можуть діяти як самостійно, так і дотримуючись порад брокера.

З жовтня 1987 р. встановлено систему автоматичного вимикача NYSE, робота якої полягає у тимчасовому припиненні торгів при різкому падінні цін за короткий проміжок часу. Ця система позитивно впливає на торгівлю, оскільки інвестори мають час для обмірковування і оптимального прийняття рішення в період високої ринкової волатильності. З 2013 р. новими тригерами автоматичного вимикача є 7%, 13% та 20% в S&P 500. Крім цього, було прийнято рішення припинити торги, якщо за певний період часу ринок знизиться відразу на 20%.

NYSE має такі найбільші та впливові індекси: NYSE Composite (DJ), Dow Jones Industrial Average, S&P 500 INDEX, NYSE U.S. 100 INDEX, NYSE FANG + TM INDEX та NYSE BITCOIN INDEX.

Нью-Йоркська фондова біржа управляє п'ятьма біржами акцій, кожна з яких спеціально створена для задоволення потреб корпоративних емітентів і емітентів ETF і пропонує інвесторам більший вибір щодо способів торгівлі (див. рис. 2).

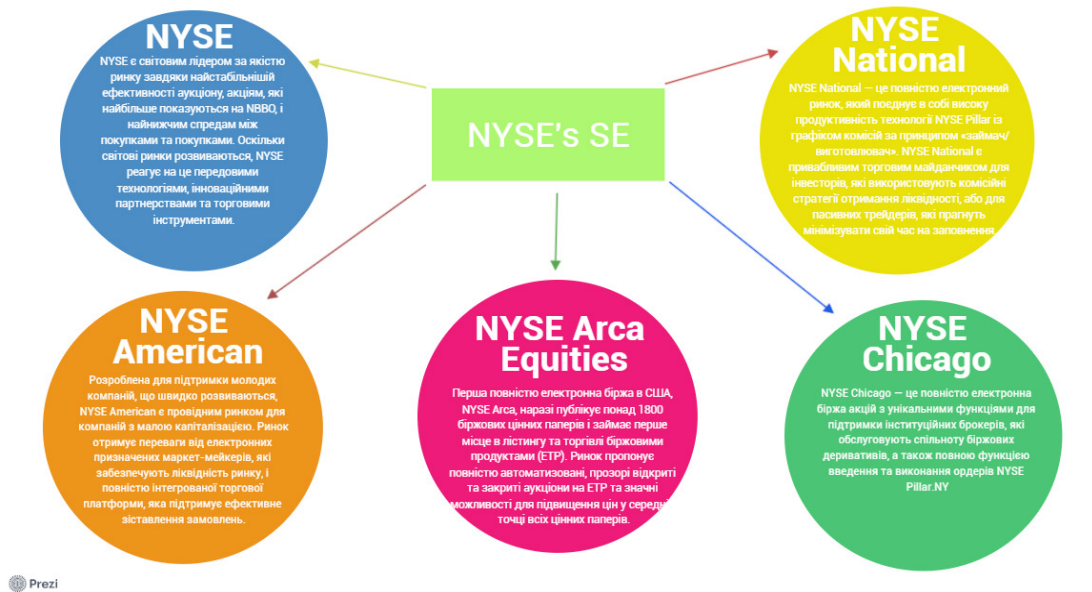

Рис. 2. Біржі акцій NYSE

Джерело: складено авторами на основі даних NYSE сайту [6]

Як відомо, NYSE є найбільшим у світі постачальником IPO. На біржі торгуються акції найуспішніших компаній так званих «блакитних фішок»: UnitedHealth Group, Berkshire Hathaway, Johnson & Johnson, Visa, Amazon, JPMorgan Chase & Co, Exxon Mobil, Walmart, Procter & Gamble Company, Mastercard, Pfizer, Oracle, Shell, Chevron Corporation та ін. Часто обсяг торгівлі в день на NYSE може становити 8 млрд. дол. США (див. табл. 1). Листинг для компаній супроводжується підтвердженням відповідності найжорстокіших правил та сплаті членських внесків.

Таблиця 1

Щоденні відповідні обсяги акцій США на Нью-Йоркській фондовій біржі у червні 2023 р. (у мільйонах, включаючи CS2)

Trade Date	Nyse Tape A	Nyse Arca Tape A	Nyse American Tape A	Nyse National Tape A	Nyse Chicago Tape A	Consolidated Tape A	Consolidated Tape B	Consolidated Tape C
6/23/2023	2,742.4	195.5	8.10	26.90	9.70	6,589.40	1,864.60	8,230.50
6/22/2023	844.3	167.1	7.60	19.90	14.80	3,573.70	1,563.00	4,603.10
6/21/2023	934.2	178.7	8.20	21.30	17.40	3,760.00	1,698.30	5,276.50
6/20/2023	1,033.1	197.8	9.40	23.00	15.30	4,127.60	1,827.20	5,343.30
6/16/2023	3,106.9	233.2	8.80	28.50	33.30	7,050.00	2,094.50	8,367.60
6/15/2023	1,031.2	213.3	7.60	25.70	22.60	4,248.50	1,999.20	5,788.40
6/14/2023	1,009.1	210.9	8.00	25.40	20.50	4,292.10	2,044.50	5,891.50
6/13/2023	927.8	208.1	8.10	25.60	10.00	4,329.90	1,838.50	5,622.90
6/12/2023	878.6	195.0	7.30	24.30	13.60	3,988.50	1,497.60	4,804.00
6/9/2023	832.3	184.7	6.40	21.80	9.80	3,842.70	1,585.20	4,499.10

6/8/2023	837.1	185.9	6.90	20.50	10.50	3,883.10	1,672.90	4,455.40
6/7/2023	1,024.2	224.8	8.00	27.30	17.20	4,595.40	1,953.90	5,359.70
6/6/2023	857.6	199.1	8.10	25.30	14.40	4,048.40	1,733.40	4,931.70
6/5/2023	847.8	194.5	7.60	22.90	10.70	3,820.80	1,779.80	4,437.70
6/2/2023	988.50	225.1	10.10	27.60	13.10	4,494.80	2,187.90	4,495.20
6/1/2023	1,005.2	218.7	8.90	25.30	12.80	4,468.20	2,104.30	4,697.40

Джерело: складено авторами на основі даних NYSE сайту [6]

Згідно з вимогами до лістингу NYSE, компанія має відповідати таким критеріям:

- 1) акціонерний капітал інвестиційних фондів нерухомості має становити від \$60 млн.;
- 2) ринкова вартість публічних акцій має становити принаймні 40 мільйонів доларів або 100 мільйонів доларів у разі передачі та деяких інших лістингів;
- 3) компанія має бути прибутковою, заробляючи не менше 10 мільйонів доларів за останні три роки;
- 4) мінімум 400 акціонерів і 1.1 млн. акцій в обігу;
- 5) альтернатива – капіталізація компанії від \$200 млн.;
- 6) ціна однієї акції – від \$4;
- 7) річна плата – 0.00117 за акцію або \$80 000 (залежно від того, що більше);
- 8) вартість розміщення – \$150 000 - \$295 000. NYSE стягує комісію в розмірі 25 000 доларів США за подачу заявки, одноразову комісію в 50 000 доларів США та 0,004 долара США за акцію для реєстрації. Найбільше, що заплатить компанія, це 295 000 доларів [7].

Ця фондова біржа є дуже важливою для економіки. Оскільки NYSE – одна з перших світових фондових бірж, то її поява значно вплинула не тільки на американську, але й на світову економіку. Ця організація акумулює і перерозподіляє величезні фінансові багатства. Торгівля акціями на публічній біржі має важливе значення для економічного зростання, оскільки дозволяє компаніям залучати капітал за рахунок державного фінансування, виплачувати борги або розширювати свій бізнес. Обсяг торгів на NYSE у 2022 році становив приблизно 27% від валового світового продукту. Отже, робота Нью-Йоркської фондової біржі здійснює значний вплив на стан глобального фінансового ринку.

NASDAQ Stock Exchange (NASDAQ). National Associations of Securitias Dealers Automate Quotations (NASDAQ) в перекладі на українську мову означає «Автоматизовані котирування від національної асоціації дилерів з цінних паперів». Сама назва “NASDAQ” виникла у 1971 р., хоча передумови були ще у 1938 р. До Другої світової війни, Конгрес США зобов’язав усіх брокерів, які не були учасниками бірж, приєднатись до регулювального органу SRO. Цей орган отримав назву NASD (Національна асоціація дилерів цінних паперів). За джерелами Wikipedia, назва регуляційного органу була актуальною до 1968 р. [8]. У той період стан позабіржового ринку цінних паперів оцінювався Конгресом США як незадовільний. Перед урядом постало нове завдання – підвищення вимог та оптимізація ринку. Єдиним способом для вирішення цього завдання було застосування нових комп’ютерних обчислювальних систем. З того часу виникла нова назва – NASD Automated Quotations (NASDAQ). Ця назва за біржею була затверджена тільки у 1971 р. Біржа NASDAQ була заснована регулювальним органом NASD, відкрилась 8 лютого 1971 р. Перший у світі електронний фондовий ринок розпочався з торгівлі більш ніж 2500 цінними паперами на позабіржовому ринку. У той час ця біржа була комп’ютерною системою типу дошки оголошень. Спочатку фактичної торгівлі між покупцями та продавцями не було. Натомість біржа вирівняла шанси трейдерів, зменшивши спред між ціною пропозиції та ціною продажу акцій. Деталі ключових дат історії розвитку та встановлення NASDAQ наведено на рис. 3.

NASDAQ має такі ключові індекси: Nasdaq Composite, Nasdaq-100 Technology Sector Index, Nasdaq-100 Volatility Index, Nasdaq Crypto Index, Nasdaq Biotechnology, Phix Gold / Silver sector. Основним індексом, який характеризує біржу NASDAQ є Nasdaq Composite. Цей індекс розраховується з 1971 р. Він розраховується за допомогою методу зважування ринкової капіталізації. Це означає, що найбільший вплив на кінцеве значення індексу мають найбільші компанії, які котируються на цій біржі. Індекс розраховується шляхом помноження загальної вартості вагових коефіцієнтів усіх акцій на біржі на ціну закриття кожного цінного папера. Потім він ділиться на дільник індексу, щоб отримати більш відповідну цифру для цілей звітності.

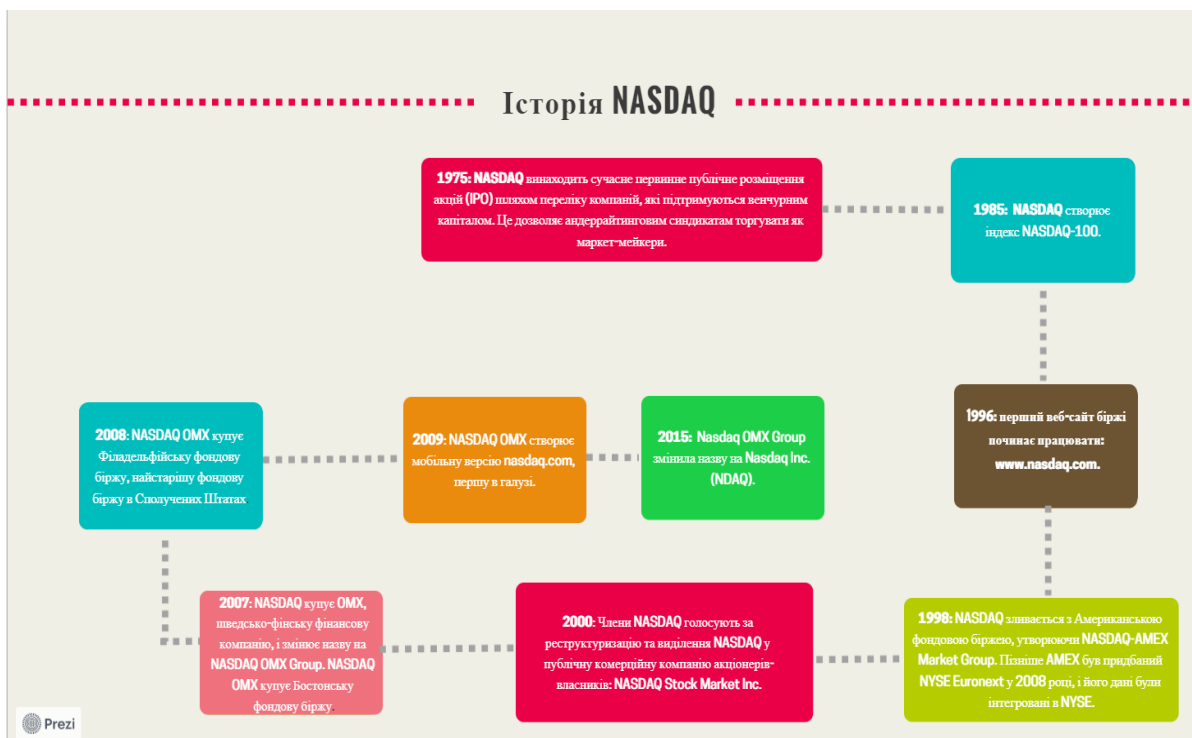

Рис. 3. Історія розвитку та встановлення NASDAQ

Джерело: складено авторами на основі даних Businessnewsdaily and Investopedia сайтів [9-10]

Зі штаб-квартирою у Нью-Йорку та керуючи 29 ринками, розрахунковою палатою, 5 центральними депозитаріями цінних паперів у США та Європі, NASDAQ має чітку структуру ринку, яка пояснює функціонування компанії загалом. Ринкова структура NASDAQ складається з трьох рівнів: Ринок капіталу (Capital market), Глобальний ринок (Global market) і Глобальний вибраний ринок (Global Select market), див. рис.4.

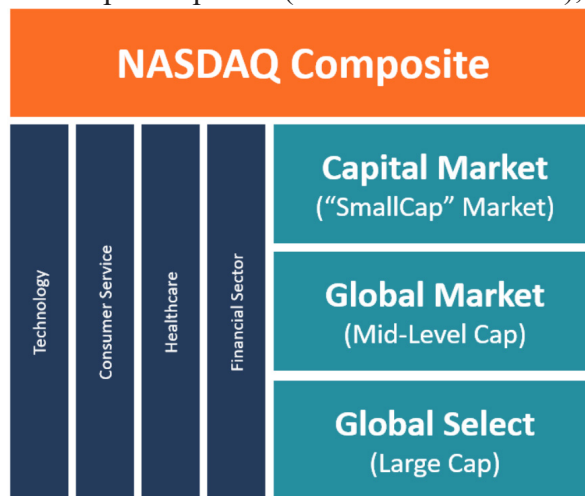

Рис. 4. Ринкова структура NASDAQ

Джерело: за даними Corporate Finance Institute [11]

Ринок капіталу для компаній з невеликою ринковою капіталізацією є найпростішим з погляду критеріїв, які фірма має пройти, щоб потрапити на біржу. Цей ринок, який раніше називали ринком малої капіталізації, отримав свою нинішню назву – Ринок капіталу, коли компанія почала процес реструктуризації. Ринок капіталу, один із трьох рівнів, вимагає від

кожної компанії, яка бажає потрапити на біржу, дотримуватись набору з трьох стандартів. Однак виконання будь-якої вимоги до лістингу NASDAQ Capital Market є обов'язковим. По-перше, компанія повинна мати акціонерний капітал не менше 4-5 мільйонів доларів. По-друге, компанія повинна мати необмежену кількість публічних акцій на 1 мільйон. По-третє, компанія повинна мати щодня щонайменше 2000 акцій і цей запас слід зберігати до 30 торгових днів до початку лістингу. Порівнюючи з двома іншими рівнями NASDAQ, цей рівень стосується менш суворих правил і вимог.

Індекс глобального ринку NASDAQ – це другий рівень ринкової структури NASDAQ, який складається з компаній із помірною ринковою капіталізацією. Глобальний ринок NASDAQ має більш суворі правила, ніж глобальний вибіркового ринку і ринок капіталу. За ними слідує компанія, які прагнуть потрапити на біржу. З портфелем із середньою капіталізацією компанії, які не можуть бути зареєстровані на NASDAQ Global Select Market, включені до глобального ринку. Необхідно дотримуватись низки правил щодо фінансової спроможності та ліквідності, щоб отримати список компаній NASDAQ Global Market.

Global Select є третім рівнем ринку NASDAQ і має найсуворіші критерії, яких необхідно дотримуватись, щоб компанії потрапили до списку NASDAQ. Перераховуючи компанії з найбільшою капіталізацією серед усіх компаній, Global Select Market є найбільш ексклюзивним ринком акцій, де купуються та продаються акції. Компанії вищого рівня, які вже існують на глобальному ринку, просуваються та котируються на глобальному вибраному ринку. Навіть ті компанії, які є частиною Ринку капіталу, можуть бути віднесені до компаній Глобального вибраного ринку, якщо вони відповідають критеріям і досягають прогресивних успіхів [12].

Загалом, вартість розміщення цінних паперів (так званий вхідний квиток) на NASDAQ становитиме \$55 000 - \$80 000.

На NASDAQ ідуть технологічні та інноваційні компанії. На цій біржі торгуються акції найвищих продуктивних технологічних компаній – Apple, Amazon, Alphabet, Meta, Netflix, Microsoft та ін. Список 7 компаній, які становлять понад 50% від NASDAQ 100 наведено на рис. 5.

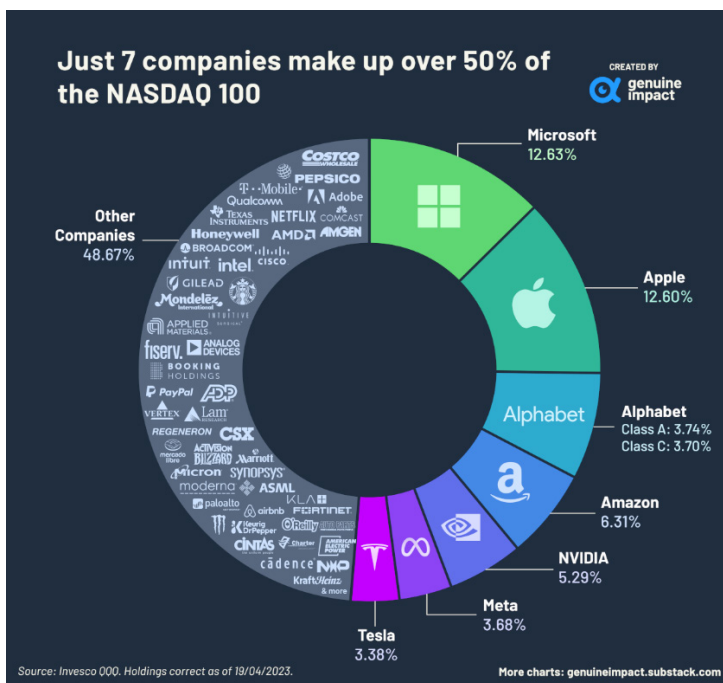

Рис. 5. Ключові компанії NASDAQ 100

Джерело: за даними Visual Capitalist [13]

Перед формуванням підсумку щодо досвіду функціонування NASDAQ та її впливу на економіку, важливо також порівняти її з основним конкурентом – NYSE.

NYSE та NASDAQ є дві найбільші світові фондові біржі. Обидві розташовані у Нью-Йорку. По ринковій капіталізації, різниця між ними невелика – NYSE тільки приблизно на

3 трлн. дол. перевищує NASDAQ. Однією з відмінностей цих бірж є наявність фізичного майданчика у NYSE. Оскільки NASDAQ з самого початку була створена як електронна біржа, вона не має фізичного майданчика. Тільки є приміщення для проведення церемоній IPO. Біржа NASDAQ відрізняється від біржі NYSE також тим, що на ній працюють маркет-мейкери, а робота NYSE передбачає участь фірм спеціалістів. По кількості зареєстрованих компаній станом протягом 2018 р. – 1 кв. 2023 р. лідерську позицію займає NASDAQ (див. рис. 6).

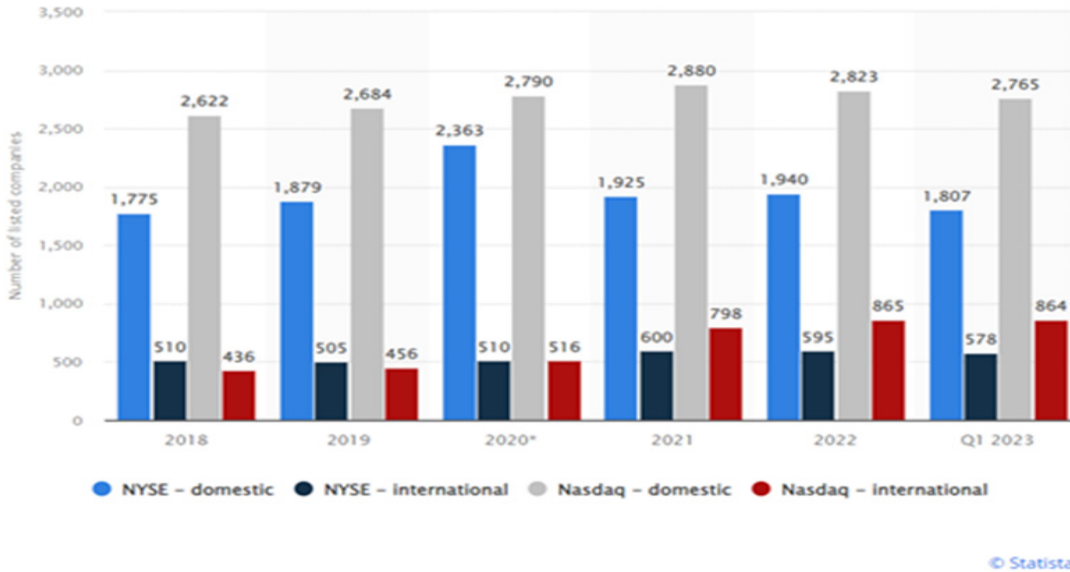

Рис. 6. NYSE – NASDAQ – кількість зареєстрованих компаній у 2018 р. – 1 кв. 2023 р.

Джерело: за даними Statista [14]

Порівнюючи волатильність, NASDAQ є більш мінливою, ніж NYSE. NASDAQ відома своїми технологіями та інноваціями, а також є домішкою для передових цифрових, біотехнологічних та інших компаній. Отже, акції, що котируються на NASDAQ, вважаються орієнтованими на зростання та більш нестабільними. Навпаки, компанії, акції яких котируються на NYSE, сприймаються як більш стабільні та добре відомі.

NYSE і NASDAQ також є публічними компаніями та їх акції котируються на кожній біржі відповідно.

NASDAQ є цінною для економіки не тільки Сполучених Штатів, а й інших країн світу. Це була перша біржа, яка запропонувала інвесторам можливість прозоро торгувати цінними паперами через автоматизовану систему. Унікальність біржі – в її прихильності до високотехнологічних компаній. NASDAQ також важлива і компаніям, оскільки на ній відносно легше розмістити цінні папери ніж на інших біржах. Отже, більше компаній стають публічними, щоб інвестори могли купувати та продавати їхні акції. Нарешті, біржа NASDAQ пропонує інвесторам спосіб інвестувати у цінні папери з набагато більшою нестабільністю, з потенційно швидшими темпами зростання, ніж інші біржі, які пропонують більш стабільні, консервативні компанії. Як відомо, торгівля акціями на публічній біржі має важливе значення для економічного зростання, оскільки дозволяє компаніям залучати капітал за рахунок державного фінансування, виплачувати борги або розширювати свій бізнес. А економічне зростання є барометром розвитку та стабільності економіки держави.

Висновки. Результати дослідження досвіду функціонування найбільших фондових ринків світу та їх впливу на економіку країн підкреслюють значущість цих ринків для глобальної фінансової стабільності та економічного розвитку. Найбільші фондові ринки, такі як Нью-Йоркська (New York Stock Exchange), Біржа NASDAQ (NASDAQ Stock Exchange), відіграють ключову роль у сприянні залученню капіталу, розвитку та розширенню підприємств, компаній, створенні нових робочих місць. Ефективне функціонування цих ринків важливе для забезпечення легкості доступу до фінансових ресурсів, залучення

інвестицій як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні. Саме завдяки їх ліквідності та прозорості компанії можуть здійснювати ініційовані емісії акцій, облігацій, деривативів, що сприяє розвитку нових проектів та інновацій. Однак важливо враховувати, що збурення на фондових ринках може мати серйозний вплив на економіку країн, особливо коли йдеться про глобальні кризи чи рецесії. Надмірна волатильність та великі зміни вартості активів можуть призвести до фінансової нестабільності та втрати довіри інвесторів.

Тому ефективне регулювання фондових ринків та нагляд за їх функціонуванням є критичними для забезпечення стабільності цих ринків та захисту інвесторів. Наявність ефективних механізмів регулювання та адекватного нагляду важлива для забезпечення функціонування цих ринків як інструмента глобального економічного розвитку.

Отже, взаємодія між найбільшими фондовими ринками світу та економіками країн є складною та динамічною, але при правильному підході може стати джерелом стабільності та економічного зростання, сприяючи покращенню інвестиційного клімату та розвитку глобальної економіки.

Список літератури

1. Офіційний сайт Міністерство фінансів України. URL: <https://minfin.com.ua/ua/invest/articles/sp-500-toptatimetsya-na-misci-a-yaponskiy-nikkei-225-gotuetsya-do-zletu> (дата звернення 07.05.2024).
2. Фокус. URL: <https://focus.ua/uk/economics/563730-bankopad-trivaye-yak-u-ssha-zvalivsvya-odin-iz-najbilshih-bankiv-krayini> (дата звернення 07.05.2024).
3. Юридична консалтингова група. URL: <https://uka.in.ua/news/biz/scho-take-fondovyj-rynok.html> (дата звернення 07.05.2024).
4. Edudwar. URL: <https://www.edudwar.com/top-10-stock-exchanges-in-the-world/> (дата звернення 07.05.2024).
5. Аграрна біржа. URL: <https://agrex.gov.ua/istoriya-odniyeyi-birzh/> (дата звернення 07.05.2024).
6. NYSE. URL: <https://www.nyse.com/history-of-nyse/> (дата звернення 23.06.2023).
7. NYSE: 902.03, Fees for Listed Equity Securities. URL: <https://nyseguidesr.org/rules.com/listed-company-manual/19a55b8e7cda10008380d8d385ad169403?searchId=1266144221> (дата звернення 24.06.2024).
8. Tradenew.Pro. URL: <https://tradernew.pro/ua/forex-basics/shho-take-nasdaq-indeks-i-yak-vin-pov-yazaniy-z-odnojmennyu-fondovoyu-birzheyu.html> (дата звернення 24.06.2024).
9. Businessnewsdaily. URL: <https://www.businessnewsdaily.com/3403-nasdaq.html> (дата звернення 24.06.2024).
10. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/terms/n/nasdaq.asp> (дата звернення 24.06.2024).
11. Corporate Finance Institute. URL: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/capital-markets/nasdaq-composite/> (дата звернення 24.06.2024).
12. Analyticsteps. URL: <https://www.analyticsteps.com/blogs/what-nasdaq-and-its-market-structure> (дата звернення 24.06.2024).
13. Visual Capitalist. URL: <https://www.visualcapitalist.com/cp/nasdaq-100-companies-by-weight/> (дата звернення 24.06.2024).
14. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/1277216/nyse-nasdaq-comparison-number-listed-companies/> (дата звернення 24.06.2024).

References

1. Official website of the Ministry of Finance of Ukraine. Retrieved from: <https://minfin.com.ua/ua/invest/articles/sp-500-toptatimetsya-na-misci-a-yaponskiy-nikkei-225-gotuetsya-do-zletu> (accessed 07 May 2024). [In Ukrainian].
2. Focus. Retrieved from: <https://focus.ua/uk/economics/563730-bankopad-trivaye-yak-u-ssha-zvalivsvya-odin-iz-najbilshih-bankiv-krayini> (accessed 07 May 2024). [In Ukrainian].
3. Legal Consulting Group. Retrieved from: <https://uka.in.ua/news/biz/scho-take-fondovyj-rynok.html> (accessed 07 May 2024). [In Ukrainian].
4. Edudwar. Retrieved from: <https://www.edudwar.com/top-10-stock-exchanges-in-the-world/> (accessed 07 May 2024).
5. Agrarian Exchange. Retrieved from: <https://agrex.gov.ua/istoriya-odniyeyi-birzh/> (accessed on 07 May 2024). [In Ukrainian].

6. NYSE. URL: <https://www.nyse.com/history-of-nyse/> (accessed 23 June 2024).
7. NYSE: 902.03, Fees for Listed Equity Securities. Retrieved from: <http://surl.li/uoey5> (accessed 24 June 2024).
8. Tradenew.Pro. Retrieved from: <https://tradenew.pro/ua/forex-basics/shho-take-nasdaq-indeks-i-yak-vin-pov-yazaniy-z-odnojmennyu-fondovoyu-birzheyu.html> (accessed 24 June 2024).
9. Businessnewsdaily. Retrieved from: <https://www.businessnewsdaily.com/3403-nasdaq.html> (accessed 24 June 2024).
10. Investopedia. Retrieved from: <https://www.investopedia.com/terms/n/nasdaq.asp> (accessed 24 June 2024).
11. Corporate Finance Institute. Retrieved from: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/capital-markets/nasdaq-composite/> (accessed on 24. June.2024).
12. Analyticsteps. Retrieved from: <https://www.analyticsteps.com/blogs/what-nasdaq-and-its-market-structure> (accessed on 24 June 2024).
13. Visual Capitalist. Retrieved from: <https://www.visualcapitalist.com/cp/nasdaq-100-companies-by-weight/> (accessed 24 June 2024).
14. Statista. Retrieved from: <https://www.statista.com/statistics/1277216/nyse-nasdaq-comparison-number-listed-companies/> (accessed on 24. June 2024).

Стаття надійшла до редакції 20.06.2024
Прийнята до публікації 24.06.2024